

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j.: 013.975/77-ZPO

Příloha I

Výtisk č.: 31
Počet listů: 6

Informace o zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí zemí Varšavské smlouvy

Ve dnech 25.-26. 5. 1977 se konalo v Moskvě první zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí zemí Varšavské smlouvy, který byl vytvořen Politickým poradním výborem Varšavské smlouvy v listopadu m. r. Na jeho programu bylo projednání otázek současné mezinárodní situace spojených s nadcházející bělehradskou schůzkou představitelů států zúčastněných na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Na závěr moskevské porady byli ministři zahraničních věcí zemí Varšavské smlouvy přijati generálním tajemníkem ÚV KSSS L. I. Brežněvem.

Na zasedání Výboru byl posouzen široký okruh otázek, týkajících se míru, bezpečnosti a rozvoje spolupráce států s rozdílným společenským zřízením na evropském kontinentě. Byl konstatován široký pozitivní ohlas, se kterým se v Evropě a ve světě setkala bukurešťská deklarace Politického poradního výboru Varšavské smlouvy "Za nové cíle v uvolňování mezinárodního napětí, za upevnění bezpečnosti a spolupráce v Evropě", jakož i konkrétní návrhy, které obsahuje. Bylo zhodnoceno plnění Závěrečného aktu helsinské konference, který prokázal svůj velký význam pro další prohlubování zmírňování napětí v Evropě a ve světě a projednán strategický a taktický postup delegací socialistických zemí na nadcházející bělehradské schůzce.

Na zasedání Výboru jako první promluvil ministr zahraničních věcí SSSR A. A. Gromyko. Ve svém projevu zhodnotil vývoj situace v Evropě a načrtl linii společného postupu a taktiku socialistických států na bělehradské schůzce.

S. Gromyko konstatoval, že 2 roky, které uplynuly od Helsink, ukázaly, že společným cílům bratrských socialistických zemí se podařilo dosáhnout

takové politické meze, které ztěžují imperialistickým agresivním kruhům vrátit vývoj mezinárodní situace zpět do dob studené, anebo "polostudené" války. Tyto kruhy se však nevzdaly snah zvrátit, či aspoň zabrzdit dosavadní vývoj. Důkazem toho je zvyšování vojenských rozpočtů států NATO a velké těžkosti, s nimiž se ZSS setkávají při prosazování návrhů na odzbrojení. Je tedy jasné, že nás čeká i v budoucnosti tvrdý boj - politický svým charakterem a třídní svou podstatou - za další zmírňování mezinárodního napětí, za bezpečnost a rozvoj spolupráce mezi státy.

Nepřátelé uvolňování napětí se nezastavují ani před přímým vměšováním do vnitřních záležitostí jiných států, což je v rozporu se Závěrečným aktem KBSE. Všichni sice dnes uznávají, že neexistuje žádná jiná rozumná alternativa détente, avšak někteří představitelé západních států nedostatečně čelí těm kruhům, které otravují mezinárodní ovzduší. Tyto představitele je třeba upozorňovat na to, že tato krátkozraká politika se může nakonec obrátit proti nim samotným. Mnozí západoevropští činitelé si to už začínají uvědomovat. Je nutné, aby si to uvědomili i všichni ostatní. Přitom obzvláště musíme zdůrazňovat, že realizace Závěrečného aktu v mnohém závisí na celkovém stavu politických vztahů mezi státy, na úrovni uvolňování napětí. Na bělehradskou schůzku bude mít přirozeně nesporný vliv řešení takových závažných otázek jako je odzbrojení, konkrétně SALT II, ale též úroveň dvoustranných vztahů, především s přihlédnutím k nadcházejícím velmi důležitým setkáním na nejvyšší úrovni.

Pokud jde o bělehradskou schůzku, přistupujeme k ní, - uvedl s. Gromyko - jako k jedné z dalších zastávek na cestě započaté Helsínkami. Nejde však o křižovatku, nýbrž o normální zastávku na této cestě. Schůzka v Bělehradě musí sloužit dalšímu upevnění významu a zvýšení účinnosti Deklarace principů vztahů mezi účastnickými státy KBSE, která tvoří politický základ helsinského dokumentu. Měla by též přispět k doplnění politického détente uvolněním vojenským. V této souvislosti bude třeba v Bělehradě znovu zdůraznit návrhy přijaté na posledním zasedání PPV VS o nepoužití jaderných zbraní jako první a o nerozšiřování sítí existujících vojenských seskupení. Schůzka by také měla pod

pořít návrh na svolání celoevropských kongresů o otázkách dopravy, energetiky a životního prostředí. V oblasti obchodu by měla vést k podpoře úsilí o odstranění diskriminace. Jsme připraveni podpořit i další rozvoj spolupráce v oblasti kultury, výměny informací, samozřejmě za předpokladu nevyměšování do vnitřních záležitostí.

Soudruh Gromyko dále zdůraznil, že SSSR má zájem na tom, aby bělehradská schůzka proběhla pozitivně. Existují však určité náznaky, že některé státy NATO hodlají zaujmout tvrdou pozici. V takovém případě my jim rovněž odpovíme tvrdě. Socialistické státy mohou využít bělehradskou schůzku k propagaci socialistického způsobu života, skutečného socialistického humanismu, kulturního rozvoje a mravní úrovně svého obyvatelstva. Pokud jde o kampaně ohledně jakéhosi porušování lidských práv v našich zemích, SSSR jim nejenom čelí, ale vede a bude i nadále vést svou vlastní ofenzívu. Naše pozice v otázkách společenského systému a socialistické demokracie jsou silné, čehož bychom měli využít v naší propagandě.

Pokud jde o všechny tyto otázky, nechceme ani teď před Bělehradem, ani v jeho průběhu vyostřovat výměnu názorů. SSSR už několik měsíců se snaží naladit Západ na pozitivní strunu. Alternativa konfrontace by nebyla dobrá, SSSR ji nechce a učiní vše, aby k ní nedošlo.

Bělehradská schůzka musí mít konzultativní charakter. Závěry, které přijme konseusem, by měly mít formu doporučení. Tato doporučení musí vyplývat z otázek, které již jsou zakotveny v Závěrečném aktu, musí ho posilovat a nikoliv oslabovat. V žádném případě nesmíme dopustit jakoukoliv revizi Závěrečného aktu KSSR.

Pokud jde o přípravnou schůzku, která začne 15. června, A. A. Gromyko uvedl, že naším hlavním cílem bude dosáhnout toho, aby ve víceméně závazné formě zafixovala, že výměna názorů na hlavní schůzce bude pozitivní. Svou úlohu splníme stoprocentně, když se nám podaří dosáhnout písemného závazku. Na hlavní schůzce bychom pak mohli velat k odpovědnosti ty, kteří by chtěli tento závazek porušovat. Přípravná schůzka má v podstatě určit datum, dobu trvání, agendu a další podmínky pro práci hlavní schůzky. Celkově je třeba k bělehradské schůzce přistupovat tak, aby politicko-organizační záležitosti

odrážely náš politický přístup k Bělehradu. Proti našim zájmům se tyto otázky řešit nedají. V tomto smyslu přirozeně naše politické zájmy stojí výše než délka přípravné schůzky.

Co se týče hlavní schůzky, je v našem zájmu, aby nebyla zbytečně protahována. Pokud začne koncem září začátkem října, měla by skončit nejpozději do konce t. r. Její agenda je dostatečně určena Závěrečným aktem a jakékoliv pokusy jít za tento rámec musíme rozhodně odmítnout. Organizace její práce by měla být taková, aby jednotlivá ustanovení Závěrečného aktu nebyla vytrhována na úkor jeho základního politického obsahu.

Pokud jde o pozvání UNESCO, EHK a středomořských států, bude třeba využít zkušeností druhé fáze KBSE. Závěrečný dokument bělehradské schůzky by měl být stručný a úsporný. Otázku dalších schůzek bude třeba rozhodnout v závislosti na výsledcích samotné bělehradské schůzky.

Projev ministra zahraničních věcí ČSSR B. Chňoupek korespondoval duchu hlavního projevu s. Gromyka a zdůraznil obdobné momenty. Informovali jsme podrobně o našich zkušenostech při prosazování do života Závěrečného aktu Helsinek a o naší široké aktivitě, pokud jde o rozvíjení konstruktivních dvoustranných vztahů se západními účastníky KBSE. V otázce lidských práv jsme uvedli celou řadu konkrétních příkladů z naší praxe, které ukázaly, že socialistické státy mají dostatek argumentů, s jejichž pomocí mohou v Bělehradě čelit pokusům západních zemí obviňovat naše zřízení z porušování zásad Závěrečného aktu.

Obdobně vystoupili i ministři zahraničních věcí dalších socialistických zemí. Ministr zahraničních věcí PLR E. Wojtazsek věnoval zvláště velkou pozornost ekonomickým otázkám, které by mohly být projednány v Bělehradě. Obdobně zaměřil svůj projev i ministr zahraničních věcí MLR F. Paja. Ministr zahraničních věcí NDR O. Fischer hovořil hlavně o snahách nepřítel uvolňování v NSR a vývoji v NSR. Ministr zahraničních věcí BLR P. Mladenov kromě otázek bělehradské schůzky vyložil též zásadní pozici BLR k multilaterální aktivitě balkánských zemí.

Podstatně odlišný byl projev ministra zahraničních věcí RSR G. Meco-vesca. Odlišoval se jak skeptickým pohledem na realizaci Závěrečného aktu, v níž se podle rumunských názorů doposud učinilo málo, tak také především v přecenění role bělehradské schůzky. Prakticky se vyslovil proti jejímu konzultativnímu charakteru a za přijetí "rozhodujících opatření a konkrétních činů" v další realizaci Závěrečného aktu.

V celém "balíku" jednotlivých návrhů, dotýkajících se především vojenských aspektů bezpečnosti v Evropě, jako např. likvidace vojenských základen a ztažení cizích vojsk z území států, snížení stavu národních armád, vytvoření v Evropě, včetně Balkánu, zóny míru a spolupráce bez atomových zbraní, snížení vojenských rozpočtů, se rumunská strana pokouší propašovat na program bělehradské schůzky, takovou širokou a závažnou otázku jako je rozpouštění vojenských bloků v Evropě a uzavření celoevropského paktu o nepoužití síly, včetně závazku nepoužívat jaderné zbraně. Stejně tak hodlají podpořit zařazení takové složité problematiky, jako je otázka bezpečnosti v oblasti Středozemního moře, bezprostředně spojené s ještě složitější a komplikovanější otázkou Blízkého východu.

Je tedy možné očekávat, že stejně jako v průběhu KBSE vystoupí RSR i na bělehradské schůzce ze společné řady socialistických zemí a svým přístupem se bude chtít přiřadit k neutralům, k Jugoslávii a dalším neangažovaným zemím. Jedinou oblastí, kde se dá očekávat, že RSR bude v podstatě postupovat společně s ostatními socialistickými zeměmi, jsou tzv. humanitární otázky, kde vystupuje proti kampaním Západu a proti porušování zásady nevměšování do vnitřních záležitostí.

Rumunský postoj na zasedání Výboru našel určitý odraz i při projednávání návrhu komuniké. Kromě řady důležitých otázek, hlavní změna v porovnání s původním zněním připravovaným sovětskou stranou spočívá v tom, že přijaté komuniké neobsahuje výslovnou zmínku o konzultativním charakteru bělehradské schůzky a o nutnosti dočasněného schválení jejích výsledků vládami členských zemí. Zajímavé však bylo, že rumunská delegace po dvoustranném jednání se SSSR, na oficiálním jednání (jako tomu často bylo v minulosti) už se žádnými dalšími připomínkami nevytvořila.

První zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí celkově probíhalo v opravdu věcné, pracovní atmosféře, v duchu internacionální soudružské spolupráce bratrských socialistických zemí.

Všichni účastníci ocenili vytvoření Výboru jako široké platformy pro účinnou koordinaci zahraničně politických kroků zemí socialistického společenství, pro širokou výměnu zkušeností a informací a pro projednávání širokého okruhu zahraničně politických otázek.